

Markedstilsyn med nedsenkede himlinger

Sluttrapport

Direktoratet for byggkvalitet

1 Forord

Direktoratet for byggkvalitet (DiBK) er markedstilsynsmyndighet for produkter til byggverk. I 2021 og 2022 har vi gjennomført tilsyn med nedsenkede himlinger.

I tilsynet ble det undersøkt om nedsenkede himlinger har tilfredsstillende produktdokumentasjon i henhold til forskrift om omsetning og dokumentasjon av produkter til byggverk (DOK). Tilsynet er begrenset til kontroll av produktdokumentasjon for produktene, testing av produktene var ikke en del av tilsynet.

Den endelige rapporten er utarbeidet av seniorrådgiver Hans Mattis Øygarden ved avdeling for produkttilsyn og EØS-regelverk (PTE).

Oslo, 5. juli 2022

Hanne Kofstadmoen
avdelingsdirektør

Innhold

1	FORORD	2
2	SAMMENDRAG	4
3	SUMMARY IN ENGLISH	5
4	BAKGRUNN	6
5	REGELVERKETS KRAV TIL OMSETNING AV NEDSENKEDE HIMLINGER	7
5.1	Generelt om kravene til produktdokumentasjon for byggevarer	7
5.2	Hva er kravene til produktdokumentasjon for nedsenkede himlinger	7
6	AKTIVITETER	9
6.1	Kartlegging av markedet	9
6.2	Utvalg	9
6.3	Metode	9
7	RESULTATER AV DOKUMENTASJONSTILSYNET	10
7.1	CE-Merke	10
7.2	Ytelseserklæring	10
7.3	Bruksanvisning /monteringsanvisning	10
7.4	Samsvarssertifikat for produksjonskontroll/produktsertifikat	10
7.5	Konsekvenser av manglende dokumentasjon	11
8	KONKLUSJON	12

2 Sammendrag

Formålet med markedstilsynet var å sikre at nedsenkede himlinger som omsettes i Norge oppfyller gjeldende krav til produktdokumentasjon.

Det er produsentens oppgave å utarbeide all nødvendig dokumentasjon som skal følge produktet. Importør og distributør av byggevarer er forpliktet til å sikre at byggevarer har tilstrekkelig dokumentasjon før varen omsettes videre på det norske markedet.

Det ble sendt ut pålegg om opplysninger til totalt 26 aktører. Av disse ga fem aktører tilbakemelding om at produktene ikke lenger markedsføres/omsettes, at aktøren har blitt en del av et annet selskap eller at produkt ikke er omfattet av markedstilsynet (annen harmonisert standard).

Innenfor rammen av denne markedstilsynskampanjen kontrollerte vi 68 produkter, som enten er produsert eller distribuert av 21 forskjellige aktører. Alle aktører som hadde avvik i dokumentasjon, ble kontaktet og hadde mulighet til å rette opp manglene. I noen tilfeller sendte vi ut brev med forhåndsvarsel om omsetningsstans, stans i markedsføring og/eller tvangsmulkt, hovedsakelig i de tilfellene hvor produktdokumentasjon ikke ble lagt frem innen den gitte fristen.

Alle avvik er rettet og vi avslutter derfor tilsynskampanjen.

-

3 Summary in English

The purpose of the Norwegian Market Authority was to ensure that suspended ceilings or drop ceilings sold in Norway meet the current requirements for product documentation.

It is the manufacturer's task to prepare all necessary documentation that must accompany the product. The importer and distributor of building materials is obliged to ensure that building materials have sufficient documentation before the product is sold on the Norwegian market.

An order for information was sent to a total of 26 companies. Of these, five companies provided feedback that the products are no longer marketed / sold, that the firm has become part of another company or that the product is not covered by the Market Authority (other harmonized standard).

Within the framework of this market surveillance campaign, we inspected 68 products, which are either produced or distributed by 21 different companies. All firms who had discrepancies in documentation were contacted and had the opportunity to rectify the deficiencies. In some of the cases, a prior notice was also issued regarding suspension of sales, suspension of marketing and coercive fines.

All deviations have been corrected and we are therefore ending the inspection campaign.

4 Bakgrunn

Direktoratet for Byggkvalitet (DiBK) er markedstilsynsmyndighet for produkter til byggverk. Vi har i 2020-2021 gjennomført tilsyn med nedsenkede himlinger.

En nedsenket himling er en konstruksjon som benyttes i himlinger for å skjule teknisk infrastruktur som ledninger og rør og/eller for å bedre akustikken i et rom. Nedsenkede himlinger består gjerne av et rammeverk i metall og plater av gips, tekstil eller lignende.

Formålet med tilsynet var å sikre at produsenter og distributører fulgte kravene til produktdokumentasjon (CE-merke og ytelseserklæring) og underliggende teknisk dokumentasjon.

Det er produsentens oppgave å utarbeide all nødvendig dokumentasjon som skal følge produktet. Importør og distributør av byggevarer er forpliktet til å sikre at byggevarer har tilstrekkelig dokumentasjon før varen omsettes videre på det norske markedet.

Direktoratet for byggkvalitet driver risikobasert tilsyn med byggevarer, nedsenkede himlinger er vurdert til å ha en noe høyere risiko for mangelfull produktdokumentasjon enn flere andre byggevarer. Direktoratet vurderte det som nødvendig å sikre at nedsenkede himlinger som omsettes i Norge oppfyller gjeldende krav til produktdokumentasjon. Markedstilsynet bidro også til å gi oss en bedre oversikt over markedet.

5 Regelverkets krav til omsetning av nedsenkede himlinger

5.1 Generelt om kravene til produktdokumentasjon for byggevarer

Alle byggevarer må ha dokumenterte egenskaper for å kunne omsettes. Det er tre ulike hovedspor for å utarbeide produktdokumentasjon:

1. Dersom det finnes en harmonisert produktstandard (hEN) som gjelder for byggevaren, skal den brukes for å utarbeide dokumentasjon. En harmonisert produktstandard er en standard som er utformet etter mandat fra EU-kommisjonen og som er sitert i Den Europeiske Unions Tidende. Produktene skal være CE-merket og følges av en ytelseserklæring når de omsettes.
2. Dersom produktet ikke er omfattet av en harmonisert produktstandard, kan produsenten velge å CE-merke produktet gjennom en europeisk teknisk bedømmelse ETA (European Technical Assessment). Dette er frivillig for produsentene, men dersom de velger dette, må produktet være CE-merket og følges av en ytelseserklæring i henhold til denne ETA-en når det omsettes.
3. Dersom det ikke finnes en harmonisert produktstandard og produsenten ikke har valgt CE-merking gjennom en ETA, krever norsk rett at byggevaren uansett skal ha dokumenterte egenskaper. Dette reguleres av kapittel 3 i byggevareforskriften, som legger til grunn de samme prinsippene som byggevareforordningen. Imidlertid verken kan eller skal disse byggevarene ha CE-merking eller ytelseserklæring. De må følges av produktdokumentasjon som må inneholde liknende informasjon, men det er ikke noen formkrav til denne dokumentasjonen.

5.2 Hva er kravene til produktdokumentasjon for nedsenkede himlinger

Det foreligger en harmonisert produktstandard, NS-EN 13694:2014 for nedsenkede himlinger, derfor må produktene dokumenteres etter punkt 1 i listen ovenfor med CE-merke og ytelseserklæring.

Det er krav til tredjepartskontroll

Byggevarer har ulik betydning for bygninger, derfor er de kategorisert i ulike systemer. Hvilke oppgaver produsenten har og hvilke oppgaver en uavhengig tredjepart har for kontroll, er derfor kategorisert ut ifra system. Hvilket system de ulike nedsenkede himlingene skal attesteres etter, avhenger av hvilke egenskaper som er deklarerert i henhold til bestemmelsene i NS-EN 13694:2014.

Ytelseserklæring, CE-merking og bruksanvisning

Produsenten skal utarbeide en ytelseserklæring og CE-merke produktet før det markedsføres.

Ytelseserklæringen er et dokument som er laget og undertegnet av produsenten. Hovedformålet med dokumentet er at produsentene skal deklare den viktigste informasjonen om sitt produkt, spesielt produktets viktigste egenskaper og ytelser.

Den kan leveres enten i papirformat sammen med produktet eller være tilgjengelig på produsentens nettside. For produkter som omsettes i Norge skal ytelseserklæringen være på norsk, svensk eller dansk.

Ved å lage en ytelseserklæring tar produsenten ansvar for at egenskapene til byggevaren er de samme som det som står i ytelseserklæringen. Nedsenkede himlinger skal ha CE-merking som er festet på produktet. Der det ikke er mulig, skal det være festet på emballasjen eller framgå av papirer som følger med produktet.

Nedsenkede himlinger skal normalt også ha en bruksanvisning eller monteringsanvisning. Det må også kunne legges ved sikkerhetsinformasjon dersom produktet inneholder farlige stoffer.

Produktdokumentasjonen skal tilfredsstillere kravene i forskrift om omsetning og dokumentasjon av produkter til byggverk (DOK). EUs byggevareforordning er gjort til norsk rett gjennom DOK kapittel II. Det følger av byggevareforordningen at det skal det foreligge CE-merking og ytelseserklæring for alle byggevarer som er dekket av en harmonisert produktstandard. Dette er nødvendig for at produktene skal kunne omsettes i EØS-området.

Det er produsentens ansvar å lage ytelseserklæringer for produkttyper som de markedsfører. De formelle kravene til innholdet i ytelseserklæringen finnes i artikkel 6 i byggevareforordningen. De formelle kravene til CE-merking finnes i artikkel 9 i byggevareforordningen.

Kravet om ytelseserklæring og CE-merking av byggevarer som omfattes av en harmonisert standard gjelder fra 1. januar 2014 da EUs byggevareforordning 305/2011¹ ble gjort til norsk rett gjennom DOK kapittel II.

Ved tilsyn fikk de utvalgte foretakene et pålegg om opplysninger der følgende dokumentasjon blir etterspurt:

- Ytelseserklæring (på norsk, svensk eller dansk)
- CE-merking (en kopi eller et bilde)
- Produktsertifikat (gjelder produkter som ligger i system 2+)
- Bruksanvisning/monteringsanvisning

Vårt tilsyn hadde fokus på produkter som omfattes av den harmoniserte standarden NS-EN 13694:2014.

¹ Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 305/2011 av 9. mars 2011 om fastsettelse av harmoniserte vilkår for markedsføring av byggevarer og om oppheving av rådsdirektiv 89/106/EØF

6 Aktiviteter

6.1 Kartlegging av markedet

Vi startet med å skaffe oss informasjon om markedet for nedsenkede himlinger og hvilke firma som produserte og omsatte dette. Vi gjennomgikk nettsider til aktuelle firmaer.

Markedstilsynskampanjen begynte i 2020. DiBK sendte ut informasjon om det kommende tilsynet til identifiserte aktører på det norske markedet for nedsenkede himlinger. Samtidig publiserte vi en sak om markedstilsynet på vår nettside og i nyhetsbrevet som sendes ut annenhver uke til en rekke bransjeaktører.

6.2 Utvalg

DiBK kontaktet et utvalg aktører for gjennomføring av tilsyn med produktdokumentasjonen. Aktørene omfattet produsenter og distributører av produktene i Norge.

Totalt 26 produsenter og distributører ble kontaktet i forbindelse med markedstilsynet. 68 produkter ble kontrollert.

6.3 Metode

DiBK undersøkte om ytelseserklæringer og om CE-merking tilfredstilte kravene i byggevareforordningen og ZA-tillegg i standarden. DiBK undersøkte også at produktsertifikat/sertifikat utstedt av et notifisert teknisk kontrollorgan hadde henvisning til rett harmonisert standard samt at bruksanvisning/monteringsanvisning fulgte produktene.

7 Resultater av dokumentasjonstilsynet

Et mål med tilsynskampanjen var at foretakene etter tilsynet skulle ha riktig produkt dokumentasjon. Foretakene som produserer eller distribuerer nedsenkede himlinger har gjerne et stort antall produkter tilgjengelig. Tilsynet omfattet et utvalg produkter hos hvert enkelt foretak. De fleste foretakene omsetter flere nedsenkede himlinger, systemer eller komponenter enn de direktoratet har ført tilsyn med.

Tilsynene som er gjort, gjelder et utvalg av produkter og foretak, og vi antar at funnene er representative for situasjonen i markedet.

Et samlet inntrykk er at mange av aktørene hadde den nødvendige dokumentasjonen i orden.

7.1 CE-Merke

CE-merking er obligatorisk for alle byggevarer som er dekket av en harmonisert produktstandard. Hovedregelen er at CE-merket skal være festet på produktet. Der det ikke er mulig, skal det være festet på emballasjen eller framgå av papirdokument som følger med produktet. Det er ikke fastsatt noe språkkrav til CE-merkingen.

Dokumentkontrollen viste at alle aktørene kunne fremlegge CE -merke for de produktene det ble ført tilsyn med.

7.2 Ytelseserklæring

En ytelseserklæring er obligatorisk for alle byggevarer som er dekket av en harmonisert produktstandard. Ytelseserklæringen² skal være på norsk eller på et annet skandinavisk språk.

Dokumentkontrollen viste at samtlige aktører kunne fremlegge ytelseserklæring for produktet. I noen av tilsynssakene brukte aktøren noe tid på å innhente erklæringen fra produsent.

7.3 Bruksanvisning /monteringsanvisning

Anvisninger og sikkerhetsinformasjon³ er viktig informasjon for brukere, og skal følge med byggevaren. Denne dokumentasjonen skal være tilgjengelig på et språk som brukerne lett kan forstå, og skal derfor være på norsk eller på et annet skandinavisk språk. Med anvisninger siktes det til blant annet monteringsanvisninger, som særlig er viktig for sammensatte byggevarer, eller bruksanvisninger.

Dokumentkontrollen viste at flere aktører ikke hadde bruksanvisning på et skandinavisk språk. Disse aktørene ble pålagt å oversette bruksanvisningen før videre omsetning.

7.4 Samsvarssertifikat for produksjonskontroll/produktsertifikat

De nedsenkede himlingene som oppga brannhemmende egenskaper i ytelseserklæringen, hadde også tilfredsstillende produksjonskontroll/produktsertifikat.

² Forordning (EU) nr. 305/2011 art. 7 nr. 4,

³ Forordning (EU) nr. 305/2011 art. 11 nr. 6, art. 13 nr. 4 og art. 14 nr. 2

7.5 Konsekvenser av manglende dokumentasjon

Markedstilsynet har som mål å sikre at nødvendig dokumentasjon er på plass. Dersom dokumentasjonen mangler, kan produktene verken omsettes eller brukes i Norge.

Avhengig av alvorlighetsgrad, kan DiBK ta i bruk sanksjoner mot ulovlig omsetning. DiBK kan kreve omsetningsstans eller tilbaketrekking av produktet fra markedet, eventuelt gi tvangsmulkt eller overtredelsesgebyr.

Et brev om «pålegg om opplysninger» ble sendt til alle aktørene og DiBK har fulgt opp enkelte av disse med varsel om sanksjoner, hovedsakelig på grunn av manglende eller for sen tilbakemelding på vår første henvendelse.

8 Konklusjon

Gjennom informasjonsbrevet har vi spredd informasjon om regelverket til aktørene i det norske markedet. Aktørene fikk med dette også en mulighet til å rette eventuelle feil og mangler i forkant av tilsynet, om det var behov for det.

Markedstilsynet synliggjorde at aktørene var forholdsvis godt kjent med dokumentasjonskravene til nedsenkede himlinger. Det ble ikke avdekket vesentlige mangler ved den produktdokumentasjonen som ble presentert for direktoratet.

Kunnskapen vi har fått i dette tilsynet tar vi med oss i arbeidet med å utvikle og forbedre våre rutiner.